

Subjekt

Od jisté doby (při nejmenším od filosofů německé romantiky, ale rozhodující změnu najdeme už u Leibnize) se slovo „subjekt“ významově zcela obrátilo ve svůj opak, totiž z „objektu“ se změnilo v „non-objekt“. A to mělo postupně stále nové a nové důsledky, které se vyjevovaly jen postupně. Zatímco „být objektem“ původně neznamenal nic jiného než „být“, eventuelně „být skutečný“, nyní se stalo pouhou „vlastností“ něčeho jiného, co samo „objektem“ není (a to dokonce ve dvojím smyslu). Ovšem změna je hlubší a dalekosáhlejší, protože se týká také povahy tohoto „být vlastností“, a je třeba si to náležitě uvědomit. Tradičně se uvažovalo tak, že vlastnost musí být spjata s něčím, co samo vlastností není, a právě tu se mluvilo o „subjektu“ (eventuelně o „substanci“), kdežto ona vlastnost byla pouhým jeho „atributem“. „Být subjektem“ však nemůže být legitimně chápáno jako atribut něčeho dalšího, co „subjektem“ není. Subjekt tedy nemůže být chápán ani jako něco převoditelného na něco jiného (ani odvoditelného z něčeho jiného); není to (a nemůže to být) „produkt“ žádného „procesu“, ale ani žádné „aktivity“. A přece žádné (pravá, tj. vnitřně sjednocená) událost není už eo ipso subjektem, ale musí si svůj subjekt jakoby „založit“, „ustavit“, „konstituovat“. Jak to můžeme sjednotit, když se to zdá být v nepřekonatelném rozporu? Toť závažný, ano přímo principiální problém.

(Písek, 090513-2.)